

Regjeringens plikter overfor Stortinget

Taler
John Lyng

Dato
22 august 1963

Sted
Stortinget

- 1 Jeg hørte at hr. Ragnar Christiansen etterlyste meg. Så vidt jeg oppfattet, uttalte han at jeg hadde trukket meg tilbake i anonym dekning på plass 31 på talerlisten. Ja, på denne talerlisten her er ikke plass 31 noen dårlig plass. Men hvis det er noe ønske blant representantene, så har jeg selvsagt ikke noe imot å
5 holde mitt innlegg på en annen representants plass, hvis det kan bidra til å avklare denne debatten på noen måte.

- La meg da med all skyldig respekt få lov å si at denne debatten er jo delvis kommet inn på emner som ligger langt utenom den ramme de foreliggende
10 innstillinger trekker opp, og vel også på emner som vel ligger utenom Stortingets forretningsorden. Likevel er jeg enig med presidenten i at det ikke er gjort noe forsøk på å avskjære eller begrense debattens innhold. Det er klart at det mistillitsforslag som her foreligger, det bidrar til å sette hele dette sakskomplekset inn i en videre politisk sammenheng, og det kan være rimelig at
15 man ser også de videre perspektiver og aspekter som kan åpne seg i den sammenheng. Jeg vil komme litt inn på disse perspektiver både bakover og framover, og jeg vil stort sett gjøre det i tilknytning til det foredrag statsministeren holdt tirsdag, og til den - jeg må si særdeles interessante politiske analyse som hr. Gustavsen også gav oss samme dag.

- 20 Både statsministeren og hr. Gustavsen tok sitt utgangspunkt i den parlamentariske situasjon som ble skapt etter valget i 1961. Arbeiderpartiet mistet da sitt flertall. Vi fikk for første gang etter krigen en mindretallsregjering her i landet. De borgerlige partier gikk fram til samme antall representanter som
25 Arbeiderpartiet, 74. Men også den borgerlige opposisjon var fremdeles en mindretallsopposisjon, stilt overfor en mindretallsregjering som dog - trodde vi - hadde et samlet sosialistisk flertall på 76 representanter bak seg.

Hr. Gustavsen nevnte at det skulle vært inngått en samarbeidsavtale mellom

Regjeringen og den borgerlige opposisjon høsten 1961. Det er ikke riktig å si det slik, men det som vel kan sies uten noe diskresjonsbrudd, og som er vel kjent, det er at statsminister Gerhardsen rettet en henvendelse til alle de borgerlige gruppeformenn, til den borgerlige opposisjon, for å diskutere den spesielle parlamentariske stilling som her var skapt. Det er heller ingen hemmelighet at statsministeren da for så vidt tok opp spørsmålet om å prøve å forhindre at et lite vippeparti skulle få en uforholdsmessig stor innflytelse på Stortingets avgjørelser. Det er for øvrig rent i parentes bemerket en parlamentarisk betraktning som jeg ikke kan godta. Alle representanter her har lik mulighet til å påvirke det som skjer i denne sal, i hvert fall i den utstrekning de kan evne å føle seg ubundet av strenge partihensyn.

Denne invitt fra statsministeren til et slags samarbeid ble jo da fulgt opp også under Stortingets debatter, hvor blant andre statsråd Bratteli uttalte at man i den nye situasjon også måtte finne fram til nye samarbeidsformer. Nå, dette førte ikke til så svært meget. Jeg må tilstå at vi var i hvert fall innen det parti jeg representerer, ikke særlig begeistret for en slik form for mer organisert samarbeid. Men jeg tror iallfall man kan slå fast én realitet, og det er at rent faktisk sett så artet de to første år av denne 4-årsperiode seg som en rolig politisk periode. Det var i disse to år ikke fremsatt et eneste generelt mistillitsforslag overfor Regjeringen fra den 74 mann sterke borgerlige opposisjon. Jeg tror man kan si at denne opposisjon viste en ganske sterk politisk tilbakeholdenhet, og den gjorde intet forsøk på å utnytte den spesielle parlamentarisktaktiske situasjon som forelå. Jeg legger ikke skjul på at vi som tilhører denne opposisjon til dels ble sterkt kritisert av våre egne for denne tilbakeholdenhet. Mitt rent personlige syn er at det i en slik situasjon var riktig av opposisjonen å vise tilbakeholdenhet. Det var riktig av den borgerlige opposisjon ikke å utnytte de taktiske muligheter som forelå, til å skape politisk uro. Jeg tror det er en form for medborgerlig ansvarsfølelse det også, og at det i disse to år tilførte vår politikk noe positivt og verdifullt. Det kan jo være at statsminister Gerhardsen og hans tilhengere kan få anledning og mulighet til å vise om også de nå i opposisjon er villige til å vise et lignende medborgerlig ansvar. Men det skal jeg nå komme tilbake til senere.

Jeg holdt for øvrig et foredrag på Høyres landsmøte våren 1963, og jeg uttalte der en politisk prognose som gikk ut på at etter min vurdering var det ingen grunn til å tro at det før valget i 1965 ville bli noe grunnlag for eller noen utløsning av noen regjeringskrise.

Ja, hva er det da som har gjort at vi fra denne periode av parlamentarisk ro plutselig på få uker er kommet opp i kanskje den bitreste parlamentariske krise vi har hatt her i landet på årtier?

- 75 Statsminister Gerhardsen stilte dette spørsmål, og han gav sitt svar. Jeg stiller meg også spørsmålet, og jeg skal gi mitt svar.

Jeg vil gjerne si det like ut at for oss her i salen som setter pris på statsminister Gerhardsen, var det litt bittert å høre på hans foredrag i forgårs. Jeg kan forstå
80 bakgrunnen for hans bitterhet - jeg skal komme litt tilbake til det - men det var bittert også for oss å høre hvordan nå han så på dette. Hans tolkning var svært enkel. Her gikk man til angrep, frontalangrep, på hans regjering. Han kunne ikke finne annen forklaring på det enn at her hadde man en opposisjon som lengtet etter Regjeringens taburetter. Og det denne opposisjon nå foretok seg,
85 det var at den utnyttet en bedriftsulykke som hadde rystet oss alle dypt - den utnyttet denne bedriftsulykke taktisk politisk for å felle Regjeringen. Og så vidt jeg forstod ham, var det den samme taktisk-politiske kalkyle som også lå bak hr. Gustavsens handlemåte i denne sak.

- 90 Ja, man er vel av og til kanskje i denne sal ikke helt fremmed for å tenke på det som kalles politisk taktikk. Men hvis man i noen få øyeblikk med et visst minimum av omtanke tenker på dette, må man vel innse at det dummeste opposisjonen kan gjøre hvis den tenker taktisk politisk, det er å fremtvinge en regjeringsskrise i denne parlamentariske situasjon, under de forutsetninger som
95 foreligger i dag, og på denne spesielle sak. Enhver kan da tenke seg hvordan de parlamentariske forutsetninger vil bli for en slik regjeringens arbeid, med et flertall på 76 mot seg her i salen og på et tidspunkt da budsjettet vel er i hvert fall ni tiendedels avsluttet og skal fremlegges om ganske få uker. Jeg håper i hvert fall at budsjettet snart er avsluttet. Jeg håper vår utmerkede finansminister ikke har
100 hatt det så travelt med å legge opp sitt forsvar av den tidligere kommunalministers sak at han ikke har hatt tid til å gjennomføre det.

- Og så hr. Gustavsen. Jeg skal ikke tale hans sak. Men hvis han skulle sitte her og drive taktikk i dag, er det noen representant i salen som for fullt alvor ville tro at
105 han i en sånn sak ville ta sitt eget unge politiske liv og sitt partis unge politiske liv i hendene og begå politisk selvmord på dette?

110 Skal man tro at dette er taktikk, så må man jo samtidig forutsette at de som skulle benytte seg av en slik taktikk, nærmest var slik at de burde innlegges annetsteds enn her på Stortinget.

Jeg synes det er synd at statsministeren ikke er til stede her, for jeg ville gjerne stille ham et spørsmål. Han brukte uttrykket «mirakel». Han sa at nå er det
115 mirakel inntruffet at de fire borgerlige partier virkelig har funnet hverandre i fullt samarbeid. At det skulle være et så forferdelig stort mirakel at mine venner herrene Røiseland, Borten og Bondevik og jeg i og for seg kunne samarbeide, det kan jeg ikke skjønne. Det er selvfølgelig riktig at dette er noe nytt i norsk politikk, det har ikke inntruffet noen gang før. Men kunne ikke statsministeren
120 finne en noe annen og naturligere forklaring på dette såkalte mirakel enn at vedkommende 74 representanter her i salen plutselig har funnet fram til en slags taktikk i forbindelse med en bestemt sak? Kunne man ikke tenke seg den mulighet at man her står overfor en politisk hovednerve som er berørt på en slik måte at det utløser en spontan reaksjon? Kunne man ikke tenke seg at man her
125 står overfor allmenne politiske prinsipper som har en slik gjennomslagskraft at de tvinger til en samling hos opposisjonen om disse synsmåter?

Og nå skal jeg fortelle hva det er som ligger bak denne krise. Vi hadde to partielle mistillitsforslag våren 1963. Det ene var i den såkalte Bakkane-saken, og det
130 andre var i koksverksaken. Begge disse forslag var typiske partielle mistillitsforslag. De var rettet direkte mot den statsråd som hadde truffet de disposisjoner man ønsket å kritisere. I begge tilfelle hevet statsministeren selv de problemer som forelå, opp på et høyere konstitusjonelt plan ved å stille kabinettspørsmål fra den samlede regjering. Det spilte ikke noen særlig stor rolle
135 for Bakkane-saken. Den har heller ingen sammenheng med dette sakskompleks. Men som hr. Røiseland så klart påviste allerede i går, spilte det en ganske avgjørende rolle for koksverksakens vedkommende.

La meg minne om hva som var ledemotivet, gjennomgangsmotivet i
140 koksverksaken. Det var spørsmålet om forholdet mellom storting og regjering. Det var for det første spørsmålet om Regjeringen med tilstrekkelig omhu hadde oppfylt sin opplysningsplikt overfor Stortinget da den la fram sin proposisjon. Det viste seg, som man husker, at det prosjekt som var planlagt til 140 mill. kroner, kom til å koste 185 mill. kroner. Det annet spørsmål var at da det viste
145 seg at etterbevilgninger var nødvendige, ble pengene likevel brukt uten at Stortingets samtykke formelt var innhentet.

Nå er det ganske klart at enkelte statsråder kan gjøre feil. Det kan begås faktiske
150 feil og feilvurderinger, og det får man se gjennom fingrene med i den
utstrekning det kan gjøres. Men det som her foregikk, var at Regjeringen ved sitt
kabinettspørsmål løftet hele dette opp i et høyere plan og gav uttrykk for at det
som her var skjedd, etter deres syn var i samsvar med norsk parlamentarisk
praksis, slik som de vil tolke den norske konstitusjons forutsetninger om
155 forholdet mellom storting og regjering. Allerede det var et faresignal som jo
skapte, som man vil huske, et ganske tilspisset forhold under koksverksaken. Og
nå vet vi at mens den debatten foregikk, mens statsministeren solidariserste sin
regjering med den statsråd det gjaldt, forelå Kings Bay-rapporten, og dens
hovedinnhold var kjent av den samme regjering som solidariserste seg med den
160 statsråd det gjaldt.

Da vi så fikk Kings Bay-rapporten, kastet jo den lys over mangt og meget både
forover og bakover. Den kastet lys over mange andre ting som gjaldt
statsrådenes forhold til Stortinget. Den ble et enkelt ledd i et helt kompleks av
165 saker og episoder, som alle sammen hadde den ene problemstilling: Hvordan
skal forholdet konkret sett være mellom regjering og storting? Alle sammen
bidro til å aksentuere det samme ledemotiv som koksverksaken hadde reist. Det
som er denne saks parlamentariske innhold, er at det på denne måten er
konstatert en uoverensstemmelse mellom Regjeringens syn på hvordan den
170 plikter å opptre overfor Stortinget, og Stortingets - eller i hvert fall
stortingsopposisjonens - syn på hvordan Regjeringen plikter å opptre.

Jeg vil snakke litt om selve Kings Bay-saken, med den tilføyelse at jeg ser den
bare som en enkelt del av et større kompleks. Men jeg vil si noen ord om den.
175

Det er sagt fra regjeringshold gang på gang at Regjeringen og Arbeiderpartiet
har et rimelig krav på å få vite konkret hva Regjeringen har unnlatt å gjøre, og
hva den burde ha gjort. Jeg er enig i det, og jeg synes Regjeringen under denne
debatt har fått en lang rekke konkrete svar på det konkrete spørsmål som jeg
180 ikke her skal rekapitulere.

Jeg var i et to minutters innlegg jeg hadde, og som min venn statsråd Gundersen
raljerte litt over, i går inne på et forhold som for meg står som helt sentralt her,
og som jeg ikke fikk noe svar på, og som jeg gjerne vil gjenta.
185

Jeg vil be hver enkelt av dere som sitter her: Tenk tilbake på situasjonen i 1956, tenk dere i den situasjon at dere satt som regjeringsmedlemmer og skulle vurdere: Hva bør vi gjøre nå i denne situasjon?

190

Bakgrunnen er de tre tidligere tragedier. Det var ikke episoder i norsk historie, det var tragedier som alle husket levende den gangen. Bakgrunnen er også den ualminnelig klare formulering av Stortingets forutsetninger, som selvfølgelig var adressert til Regjeringen, ikke til selskapets styre eller noen annen underordnet administrativ instans.

195

Det er klart, Regjeringen kunne ha gjort meget. Det var meget man kunne gjort. Det var kanskje også betenkeligheter her og der.

200

Statsråd Lie gav oss i sitt utmerkede innlegg igår en utredning av aksjelovens bestemmelser. Han fortalte oss om sine rike erfaringer fra styrer og representantskaper i aksjeselskaper. Han forklarte for øvrig også atskillig om sine forskjellige erfaringer. Jeg tviler ikke et øyeblikk på at det var sunn og god aksjerett statsråd Lie la fram for oss, men det var ikke så god statsrett, og minst av alt tror jeg at det var særlig rammende uttrykk for parlamentariske prinsipper.

205

Og la meg nå være meget forsiktig. En uttalelse av meg i juni om Kings Bay-saken har stadig vært sitert, og jeg vil gjerne si at jeg selvfølgelig står ved den uttalelsen; den har iallfall for meg vært ledemotivet for alt det jeg har sagt om Kings Bay-saken etter den dag. Jeg har for øvrig ikke sagt annet enn det jeg hittil har sagt her.

210

Jeg har så godt jeg kan, forsøkt å tenke meg inn i den situasjon at jeg selv skulle sittet i den regjering som skulle håndtere denne sak, og da kan det selvfølgelig være at jeg kunne gjort det ene og det annet, tenkt på det ene og det annet. Men det står for meg som det dog måtte være en helt sentral ting som man måtte være oppmerksom på. Det som det her gjaldt, var jo å hindre fremtidige dødsulykker, og da måtte vel det som først og fremst opptok alle, nettopp være de dødsulykker som skjedde i gruvene i Kings Bay. Det må da vel ha vært en tanke som til enhver tid ble holdt våken på regjeringshold på bakgrunn av det som var gjort.

215

220

Hva vet vi om de dødsulykkene som er skjedd i Kings Bay etter 1956? La meg

innskyte - - driften begynte jo i 1956, og gikk som en slags innskrenket drift de første årene, og var i 1962 slett ikke kommet opp til sin fulle bredde. Men i disse seks år skjedde det syv dødsulykker ved ulykker i gruvene.

- 230 Det er ikke min mening her å reise nye ansvarsspørsmål for disse syv dødsulykkene, jeg aksepterer gjerne at dette var hendelige uhell; men jeg vil understreke at en regjering som satt med et pålegg fra Stortinget om å påse at driften i Kings Bay ble gjennomført uten for store tap av menneskeliv, den måtte da vel først og fremst være interessert i å følge med i de menneskeliv som
- 235 ble tapt der. Før den store eksplosjonsulykken inntraff, var det altså syv dødsfall, og disse syv dødsfall er - det er synd å si det - en veldig ulykkesprosent i en så liten bedrift som Kings Bay var.

- Jeg skal ikke trekke fram statistikk her. Jeg har forstått at man på mange hold var
- 240 forarget over at det ble brukt statistikk over disse dødsfall i forhold til produksjonsresultater osv. Men jeg vil gjerne få lov til å nevne hva det sakkyndige utvalget for Vestre Senterfelt sier om dette. Jeg understreker at dette er sagt av utvalget for Vestre Senterfelt, ikke av det hardt plagede Tønseth-utvalg, men altså av utvalget for Vestre Senterfelt, som man har inntrykk av at
- 245 flertallet og Regjeringen fremdeles har latt få beholde et visst akseptabelt skjær. Det setter opp en statistikk her, og så sier det: «Det må være klart at utvalget ikke kan gi sin tilslutning til drift hvis ikke disse forhold endres.» Og i sin konklusjon lar utvalget skinne gjennom at det er best å legge ned det hele, skrive av alt.

- 250
- Altså, før eksplosjonsulykken inntraff, forelå det erfaringer som viste at faregraden ved denne gruen var så stor at den ikke burde drives videre med mindre det ble gjennomført helt inngående omlegninger av hele systemet. Dette burde ha foranlediget en vurdering fra vedkommende departements og hele
- 255 Regjeringens side, om det ikke enten var slik at den generelle behandling av sikkerhetsproblemene her var grepet helt galt an, eller om det kanskje var så at naturforholdene i denne gruen var så vanskelige at det overhodet ikke kunne gjennomføres sikker drift. Det er meget som taler for at det siste kan ha vært tilfelle. Og da vil jeg gjerne minne om Stortingets forutsetninger fra 1956. Er det
- 260 en ting som ganske sikkert følger av disse forutsetninger, så er det at Stortinget gikk ut fra at den driften en satte i gang, iallfall var basert slik at den kunne gjennomføres uten en dødsfallprosent som var uakseptabel for alle. Og den første plikt som her skulle påligge Regeringen, var vel å følge med om disse

265 forutsetninger fra Stortingets side overhodet kunne la seg gjennomføre, og varsle Stortinget hvis det ikke var tilfelle.

Ja, for min del setter jeg punktum for Kings Bay ved dette tidspunkt før eksplosjonsulykken. Det som foreligger av materiale inntil det tidspunkt, 270 resultatet fra det sakkyndige utvalg for Vestre Senterfelt, og det vi ellers vet om Regjeringens håndtering av denne saken, det er for meg personlig et fullt tilstrekkelig grunnlag til at jeg kan trekke min vurdering ut av dette.

Jeg vil så gjerne foreta en liten oppryddingsaksjon når det gjelder et annet 275 forhold. Det er det forhold jeg trodde skulle vært gjort klart ved ordføreren, hr. Knudsons første innlegg, men som vel kanskje er blitt noe uklart igjen etterhånden. Det er jo ikke lett å holde en slik debatt som denne innen helt faste grenser.

280 Jeg vil gjerne gjenta at Stortinget har intet med å vurdere enkelte tjenestemenns eller styremedlemmers eller andre underordnede instansers ansvar - eller om de har noe ansvar. Og jeg vil gjerne si at skulle det under denne debatt være falt uttalelser som inneholder slike individuelle, kritiske vurderinger, så er ikke de bindende for de instanser som skal prøve den siden ved saken. Det må være helt 285 klart.

I denne sammenheng har det vært sagt at det ville vært riktig av Stortinget å vente med sin behandling av saken til påtalemyndigheten hadde avsluttet sin vurdering av den annen side ved saken. Jeg er ikke enig i det. Jeg tror man like 290 godt kan stille problemet helt omvendt. Det er ganske klart at det er Stortinget og bare Stortinget som kan bringe fram gjennom sin behandling en del av det faktiske materiale i hele dette store komplekset. Og det har gjennom komitebehandlingen her vært brakt fram et meget betydelig faktisk materiale, jeg vil si et faktisk materiale som kanskje i ganske stor utstrekning kan bidra til å 295 kaste et formildende lys over instansene nedover. For er det så at det har vært mangel på koordinering og samordning sentralt, slik at de underordnede instanser har arbeidet under uklare ansvarsforhold, så kan det være unnskyldende momenter for dem. Jeg tror komiteens behandling har trukket fram materiale som bør vurderes i denne sammenheng, og som jeg tror vil 300 kunne ha verdi for en vurdering av de underordnede instansers mulige ansvar.

Jeg vil også gjerne si et par ord - uten at jeg vil blande meg noe bort i dette ellers -

om to av de navn som har vært trukket fram. Jeg leste under sakens behandling
305 en uttalelse fra ingeniør Hoyle fra så langt tilbake som i 1953, hvor han drøfter
behovet for helt klare, faste sikkerhetsforskrifter. Jeg skal ikke gå inn på
realiteten i det, men han sier der at bergmester Welde vil få en stor og vanskelig
oppgave, og han vil trenge sitt departements fulle støtte. Ja, nettopp sitt
departements fulle støtte. Jeg tror bergmesteren har arbeidet på en post som har
310 vært uhyre vanskelig. Det samme tror jeg om den ene gruveingeniør som var satt
der og skulle utføre en funksjon som de sakkyndige kommisjoner har uttalt
krevde tre gruveingeniører. Jeg tror man skal være klar over at disse to av norske
statsmyndigheter er satt i en uhyre vanskelig posisjon, og satt til å løse oppgaver
som var uhyre vanskelige å løse.

315

Det har stadig her vært sitert en uttalelse fra sakens ordfører om bergmester
Welde. Jeg skal ikke gå noe nærmere inn på den. Tankegangen i det som ble sagt
av ordføreren, var at bergmester Welde var satt i en forferdelig vanskelig stilling.
Det er gjerne mulig at ordføreren ikke burde føyd til den refleksjon han kom
320 med i denne sammenheng, men selve realiteten, at en mann i denne stilling
selvsagt ikke bør være pålagt å kontrollere sine faktiske og administrativt
overordnede handlinger, det må jo være ganske klart. Det er en administrativ
skikk som ikke kan forsvares på noen måte.

325 Jeg ser at tidligere statsråd Sjaastad uttaler at han nærmest presset
departementsråd Skjerdal til å påta seg styreformannsvervet. Jeg aksepterer dette
som en selvsagt ting når hr. Sjaastad sier det. Det er et klart unnskyldende
moment for departementsråden.

330 Men det viser vel en tilsvarende sviktende vurdering fra den statsråd som
gjennomførte den utnevnelsen etter å ha øvd et visst press på en uvillig mottaker
av stillingen.

Jeg vil prøve enda en gang å gjenta hvorfor jeg stemmer for dette
335 mistillitsforslag. Jeg synes - jeg ber om ikke å bli misforstått når jeg sier det - på
mange måter at dette har vært en vond sak å være med på å behandle, og jeg kan
så godt forstå at for eksempel statsminister Gerhardsen ganske sikkert har følt
det enda meget sterkere enn noen av oss andre. Men hvis jeg skal få lov til å si
det, synes jeg at hr. Gustavsen har noe rett når han sier at det er ikke så meget
340 opposisjonen som har koblet dette sammen med den konkrete ulykke i Kings
Bay, som de som forsvarer Regjeringen. Jeg ser da bort fra pressen, den er ingen

av oss her i salen ansvarlig for, men jeg tenker på det som har vært sagt her i salen. Hr. Gustavsen sa det svært tilspisset. Han sa, så vidt jeg husker, at
345 Regjeringen her søker å dekke seg bak denne ulykken. Jeg vil ikke på noen måte si det slik, men jeg synes det er ganske rart at her er det i grunnen regjeringspartiet som gang på gang og gang på gang vil ha fram at dette skal være en dom over Regjeringen og de enkelte statsråder for Kings Bay-ulykken, mens vi andre gang på gang og gang på gang prøver å understreke at det vi har reagert
350 over her, det er en forholdsvis kontinuerlig og fast mistolking når det gjelder Regjeringens alminnelige plikter overfor Stortinget. Jeg vil i hvert fall ha gjort det tindrende klart at det er det som er grunnlaget for at jeg stemmer for dette mistillitsforslag. Jeg har forstått det slik at det er en parlamentarisk vurdering av dette som her gis uttrykk i et parlamentarisk mistillitsforslag, og det er ikke noe
355 forsøk på å feste konkret ansvar for en konkret ulykke på bestemte statsråder eller Regjeringen.

Jeg er klar over at her vil det bli en uunngåelig psykologisk og faktisk sammenheng; jeg forstår det, men jeg vil så forferdelig gjerne at når man er
360 ferdig med å drøfte denne saken, må flertallet her i salen prøve å forstå at det som har gjort at vi har reagert så sterkt, er at vi mener at det her er kastet lys over en form for parlamentarisme som ikke er vår form for parlamentarisme. Jeg har sagt det før, og jeg sier det igjen at det er nettopp fordi jeg som så mange av oss her i salen - og ingen har vel vært i tvil om at det er tilfelle for mitt
365 vedkommende - setter så stor pris på statsministeren og også på de statsråder som sitter her i dag, at jeg så gjerne vil prøve å få forstått at det som vi her føler oss pliktige til å si fra om, er at Regjeringen synes gradvis å være glidd inn i en parlamentarisk praksis som vi ikke kan akseptere, og vi ser det som vår misjon å få protestert mot det så sterkt som vi har mulighet for å kunne protestere.

370 Jeg vil gjerne prøve et lite glimt framover, inn i den nærmeste og litt fjernere fremtid. Jeg vet ikke hvordan denne saken kommer til å utvikle seg i detaljer videre. Jeg har imidlertid fått forståelsen av at det er mulig det vil bli vedtatt et forslag som fører til at den sittende regjering innleverer sine avskjedssøknader.
375 Jeg har forståelsen av at det muligens kan bli den løsning på dette at det blir en regjering som baseres på de fire borgerlige opposisjonspartier, og jeg har jo i avisene allerede lest stort sett hvordan den regjeringen kommer til å se ut, uten at jeg er i stand til verken å bekrefte eller benekte at det som har stått der, er så helt riktig.

380

Ja, for å snakke åpent ut. - Alle som sitter i denne sal, vet jo nøyaktig hvilken parlamentarisk posisjon en slik regjering vil befinne seg i, alle vet at den vil befinne seg overfor et sosialistisk flertall på 76 representanter, alle vet at den kan styrtes når dette flertall ønsker det, alle vet at dens muligheter til å arbeide på kortere eller lengre sikt kan sies å være begrenset. Det er en realistisk vurdering som vi alle er klar over.

Og så er det kanskje mange som spør hvilken misjon en slik regjering egentlig har. Ja, la meg for det første da si at den viktigste misjon den har, er å få slått fast at Stortingets flertall ikke aksepterer den spesielle form for omlegging eller - jeg vil si - utvisking av de parlamentariske prinsipper som vi mener at den nå sittende regjering har vært i ferd med å gjennomføre. Selv om en ny regjering skulle bli sittende ganske kort tid, vil den ha gjennomført den misjon å si fra om det, og det tror jeg kanskje er litt av en misjon akkurat i den fase vårt parlamentariske liv nå befinner seg i.

Jeg hører det har vært etterlyst regjeringserklæring allerede. Det får man nå slå seg til tåls med til man ser hvordan dette går. Men blir det en slik ny regjering, går jeg ut fra at den akkurat på samme måte som enhver annen regjering vil legge fram en erklæring.

Det har vært gitt et par gode råd fra statsrådshold - bl. a. fra min gode venn statsråd Gundersen - om hvordan en ny regjering eventuelt bør forholde seg hvis den skulle materialisere seg. Jeg faller faktisk for fristelsen til å prøve å gi flertallet her et par gode råd om hvordan flertallet bør forholde seg hvis det nå skulle komme i opposisjon.

Jeg nevnte den etter min mening resignasjon og den innsats på den måte som det nåværende mindretall her har vist i de to årene av denne periode. Arbeiderpartiet har en periode i sin historie svor det satt i opposisjon - og en ganske særdeles hensynsløs opposisjon. Nå har Arbeiderpartiet en mulighet til å vise at det også er modnet til evnen å sitte i en viss resignert opposisjon. Dette er ikke noen henstilling, men det er tvert imot et råd.

Den mulige fremtidige opposisjon har her en mulighet til å rehabilitere seg etter denne saken. Men det skal være måte med alt, og jeg vil si til flertallet her: Skulle dere komme i opposisjon, så må dere jo for all del ikke gå hen og vise en ny regjering den samme totalt overveldende hensynsfulle unnlatenhet når det

gjelder å kritisere, for da vil jo - for å bruke det ord som ble benyttet mellom herrene Røiseland og statsråd Cappelen i går - en eventuell ny regjering ganske snart «sløves».

425 At vi skulle ha sjanse til å sitte så lenge at vi skulle sløves ved årenes ordinære slitasje, det er vel kanskje mindre sannsynlig.

430

Kilde

Stortingstidende 1962/63, s. 4403-4408.

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/regjeringens-plikter-overfor-stortinget>

435

440

445

450

455